

(1881, Кармана – 1944. 28-апрел, Кобул)
(1910-1920)

Мангитлардан бўлган Бухоро амири. Петербургдаги Николаев (пажлар) корпусида таълим олган (1893-96). 1898-йил Карши, валиахд сифатида Кармана бекликларига хоким бўлган. Отаси вафотидан сўнг 1910-йил 24-декабрда Бухоро тахтига ўтирган. Унинг даврида Бухоро амирлигининг Россияга карамлиги янада кучайди. Тараккийпарвар кучлар шунингдек, Ёш бухороликлар каттик таъкиб килинди. Биринчи Жахон уруши даврида Россия императори Николай II уни генерал – лейтинант харбий унвони билан тақдирлаган ва ўзининг генерал – адъютанти килиб тайинлаган (1915-йил декабр). Чунки у Россияга катта микдорда пул билан ёрдам берган эди. Бухорода 1917-йил апрел намойиши, хусусан, Колесов воқеаси (1918-йил март) дан кейин у амирлик худудида 3 минг кишини жадидликда айблаб, ноҳак катл эттирган. 1920-йил августда Бухоро босқини натижасида амирлик тузуми ағдариб ташланди. Сентабр ойининг ўрталарида Олимхон Шаркий Бухорога бориб, Бухоро халқининг босқинчи кизил армияга қарши олиб борган мустақиллик қурашига раҳбарлик қилишга уринди. Олимхон Хисор вилоятини ўзига қароргоҳ қилиб, 6 ой давомида кизил аскарларга қарши қурашган. Хисорда янги ҳукумат ташкил қилиб, бухорооликларнинг кизил аскарларга қарши олиб бораётган жанг ҳаракатларини мувоффақиятлаштиришга интиланган. Олимхон Кўлоб, Хисор ва Душанба атрофида катта микдордаги кучларни бирлаштиришга муваффақ бўлган. 1920-йил ноябр ойининг ўрталарида унинг кўшинлари Бойсун, Дарбанд, Шерабодни кизил аскарлардан озод қилишди. Олимхон ихтиёрига Фарғонадан ёрдамга юборилган 4 минг йигит ҳам Шаркий Бухорога етиб келади. 1921-йил 8-январда Олимхон кўшининг микдори 25 минг кишига етган. Хисордан Кўлоб вилоятига келган Олимхон бутун кўшинларига Иброҳимбекни олий- бош қўмондон (Ўринбосарлар: Шаркий Бухорода – Давлатманбек ва Гарбий Бухорода – мулла Абдулкаххор) қилиб тайинлайди. Бирок, бир катор жангларда мағлубиятга учрагач, Олимхон Амударёнинг Чубек кечувидан Афғонистонга ўтиб кетган (1921-йил 4-март). Олимхонни Кобулга Афғонистон амири Омонуллахон қабул қилиб, доимий яшаши учун унга Қалъаий Фотуда махсус қароргоҳ ажратиб беради. У Кобулда яшаса ҳам Бухородаги озодлик ҳаракатига гоёвий жихатдан раҳбарлик қилишда давом этди, кўрбошлар ва уламоларга турли мактублар ва қимматбаҳо совғалар жўнатиб, уларни қурашга илҳомлантирган. Олимхон Кобулда ўзининг эсталикларини ёзиб тугаллайди. Умрининг охирида кўзи ожизланиб қолади, оғир дардга чалинади узок давом этган хасталиклардан сўнг у Қалъаий Фотуда вафот этади. Кобул атрофидаги “Шахидони ислом” (ислом шахидлари) қабристонида дафн этилган. Олимхоннинг хотиралари Парижда франсуз тилида (1929), кейинчалик Гарбда форс тилида, Ўзбекистонда ўзбек ва рус тилларида (1991), Тожикистонда тожик тилида (1992) алоҳида китоб сифатида чоп қилинган. Олимхон хикмронлиги даврида Бухорода “Олимхон мадрасаси” қурилган, “Ситораи Моҳи Хоса” саройини қуриш якунланган.